

کتابخانه اسباب بازی: نگاهی به تجارب جهانی و پیشنهادی برای راه اندازی کتابخانه ملی اسباب بازی در ایران

فاطمه اسدیان

کارشناس کتابداری و اطلاع رسانی دانشگاه شیراز
a.fatima50@yahoo.com

هاجر ستوده (نویسنده مسئول)

استادیار گروه کتابداری و اطلاع رسانی دانشگاه شیراز
sotudeh@shirazu.ac.ir

بهاره پورحسن

دانشجوی کارشناسی ارشد کتابداری و اطلاع رسانی دانشگاه شیراز
baharpourhassan@yahoo.com
تاریخ دریافت: ۱۳۸۹/۴/۲۰؛ تاریخ پذیرش: ۱۳۸۹/۷/۷

چکیده

هدف: پژوهش حاضر که با هدف معرفی کتابخانه‌های اسباب بازی و شناسایی اهداف، خدمات، فعالیت‌ها و ساختارهای آن‌ها انجام شده است، می‌کوشد تا با ارائه تصویری از تجارب جهانی در این زمینه، بر اهمیت روزافزون وجود چنین مراکزی در پرورش کودکان تأکید کرده و از این رهگذر لزوم آغاز اقدامات عملی در ایران را گوشزد نماید.

روش: این پژوهش از روش کتابخانه‌ای استفاده کرده است. کتابخانه‌های اسباب بازی دنیا که در محیط اینترنت دارای وبسایت و پورتال بودند شناسایی گردید و در مجموع وضعیت ۵۰ کتابخانه مورد بررسی قرار گرفت.

یافته‌ها: ویژگی‌های مختلف این کتابخانه‌ها از جمله بودجه، خدمات، اندازه مجموعه، انواع مواد، روش سازماندهی، قوانین و مقررات مورد بررسی قرار گرفته است. در پایان پیشنهاد راه‌اندازی «کتابخانه ملی بازی و اسباب بازی ایران» ارائه شده است.

ارزش/اصالت: این نخستین پژوهشی است که کوشیده است تا برپایه شناسایی و معرفی کتابخانه‌های اسباب بازی دنیا به طرح اندیشه‌ای نو برای راه‌اندازی «کتابخانه ملی بازی و اسباب بازی ایران» بپردازد که هدف آن نه تنها حفظ و نگهداری مظاهر فرهنگ بازی و اسباب بازی در ایران است؛ بلکه اشاعه و خدمت‌رسانی در این زمینه نیز از اهداف اصلی آن به‌شمار می‌آید.

کلیدواژه‌ها: کتابخانه اسباب بازی، بازی کودکان، اسباب بازی

تحقیقات اطلاع‌رسانی و کتابخانه‌های عمومی
فصلنامه علمی - پژوهشی نهاد کتابخانه‌های عمومی کشور، (شاپا): ۷۸۳۸-۱۰۲۷-۱۰۲۷ شده در ISC
دوره ۱۶، شماره ۴، پیاپی ۶۳، زمستان ۱۳۸۹ از صفحه ۵ تا صفحه ۲۹

مقدمه

کودکان امروز آینده‌سازان جامعه هستند. آنان به‌زودی در کنار یکدیگر زندگی تازه‌ای را آغاز می‌کنند که ره‌توشه آن را از کودکی خود گرفته‌اند. یک فرد برای اینکه بتواند در دنیای مدرن امروز موفق بوده و با تغییر و تحولاتی که جامعه به وی تحمیل می‌کند سازگار شود، باید انعطاف‌پذیر و خلاق باشد. به عقیده ساتون - اسمیت^۱ این خلاقیت و انعطاف‌پذیری از طریق بازی به‌دست می‌آید (ساتون - اسمیت، ۱۹۷۴). بازی به‌عنوان یکی از مهم‌ترین عوامل پیشرفت و یادگیری در کودکان شناخته شده است که نقش‌ها و هنجارهای اجتماعی و نیز مهارت‌های حل مسأله، مهارت‌های زبانی و فیزیکی، سازگاری با جامعه و ... را به آنان می‌آموزد (هیون^۲، ۱۹۹۸؛ اندرسن - مک‌نامی^۳، ۲۰۱۰). گری فیتز^۴ در نظریه خود دربارهٔ بازی کودکان به این موضوع اشاره دارد که کودک به‌وسیله بازی یاد می‌گیرد بر بیش‌تر موانع غلبه نماید و رابطه بهتری با محیط برقرار سازد (مک‌للان^۵، ۱۳۷۱). برای رشد کودک، بازی به همان اندازه مهم است که تغذیه خوب، محبت و حفاظت از کودک اهمیت دارد (شرایدان^۶، ۱۳۸۲). تحقیقات نشان داده که ۷۵ درصد از رشد مغز پس از تولد صورت می‌گیرد و بازی با شکل‌دهی به ارتباطات بین سلول‌های عصبی به این رشد کمک می‌کند (اندرسن - مک‌نامی، ۲۰۱۰). براساس یافته‌های برخی پژوهش‌ها کودکانی که فاقد هرگونه اسباب‌بازی هستند و یا امکانات اندکی برای بازی دارند، از لحاظ شناختی از هم‌سالان خود عقب‌تر هستند (جلیلوند، ۱۳۸۸). همچنین به عقیده برخی روان‌شناسان یکی از دلایلی که کودکان طبقه کم‌درآمد پس از ورود به مدرسه با مشکلات یادگیری روبه‌رو می‌شوند، این است که کم‌تر بازی می‌کنند و بازی‌های آن‌ها چندان پیچیده نبوده و نسبت به بازی‌های کودکان طبقه متوسط از تنوع کم‌تری برخوردار است (جلیلوند، ۱۳۸۸). سونم^۷ (۱۳۸۵) به نقل از کیت ساویر^۸ می‌گوید که اسباب‌بازی نقش مهمی در پیشرفت و آموزش کودکان به‌ویژه کودکانی که هنوز به سن مدرسه نرسیده‌اند ایفا می‌کند. اسباب‌بازی می‌تواند آنان را در ایجاد محیطی شخصی برای تمرین، آموزش و شبیه‌سازی تصورات خود کمک کند و این تعامل می‌تواند به روند یادگیری آن‌ها در سنین پایین سرعت بخشد. براساس یافته‌های یک پژوهش علمی، هر یک دلار سرمایه‌گذاری در ۷ سال اول زندگی کودک، ۳۵ دلار صرفه‌جویی در دوران

1. Sutton-Smith
4. Gary Fietz
7. Neil Sonam

2. Hyun
5. McClellan
8. R. Keith Sawyer

3. Anderson-McNamee
6. Sheridan

بزرگسالی وی را به دنبال دارد (خانی، ۱۳۸۵). رویارویی کودک در سنین بین ۱ تا ۶ سال با تجارب و فعالیت‌های سازنده باعث می‌شود تا در آینده از نارسایی ذهنی او جلوگیری گردد، رشد هوشی وی افزایش یابد و احتمال بروز نابسامانی‌های عاطفی نیز در وی کم‌تر شود (شارپ^۱، ۱۳۷۳). کودکان از لحظه‌ای که توان آن را پیدا می‌کنند تا وسیله‌ای را به دست گیرند با اسباب‌بازی‌ها آشنا می‌شوند، بنابراین انتخاب اسباب‌بازی باید بر اساس قاعده و قانون خاصی تعریف شود (خانی، ۱۳۸۵).

امروز با گسترش فزاینده نقش رسانه‌های دیداری، رایانه‌ای و شبکه‌ای نقش اسباب‌بازی‌ها دگرگون شده است. وسایل سرگرمی امروز کودکان از جمله تلویزیون، اینترنت، بازی‌های رایانه‌ای و ... جای بازی‌های کودکان را گرفته و با منزوی ساختن آنان قدرت برقراری ارتباط با هم‌سالان و انجام کارهای گروهی را از آن‌ها سلب می‌نماید. از سوی دیگر، صنایع اسباب‌بازی روز دنیا نیز به‌طور گسترده‌ای تحت تأثیر این رسانه‌ها و فرهنگ زاینده از آن‌ها قرار دارند. واردات این کالاها به کشورهای جهان سوم یا گرت‌برداری از آن‌ها به مسأله فرهنگ‌باختگی دامن زده است؛ به نحوی که برای نمونه کودکان ایرانی از نظر اسباب‌بازی‌های وارداتی در وضعیت قرمز گزارش شده‌اند و دچار کاهش صبوری و آرامش و رفتارهای نامناسب شده‌اند که این امر حاصل تأثیر اسباب‌بازی‌های وارداتی و یا اسباب‌بازی‌های تولید داخلی است که از نمونه خارجی گرت‌برداری شده‌اند (کریمی، ۱۳۸۶). علاوه بر نامتناسب بودن اسباب‌بازی‌ها با فرهنگ بومی، بهای بالای اسباب‌بازی‌ها، اشغال فضای منزل، و در نهایت افزودن به زباله‌ها و آسیب به محیط زیست از دیگر مشکلات جدی گریبان‌گیر خانواده‌ها و مسئولان است. اگر بخواهیم مسائل مربوط به بازی و اسباب‌بازی کودکان ایرانی را به‌صورت فهرست‌وار بیان کنیم موارد زیر قابل توجه است:

۱. کاهش بازی‌های پرتحرک و گروهی در بین کودکان و به تبع آن بروز تنهایی، انزوا، کاهش تعامل اجتماعی، چاقی، و بیماری‌های دیگر و ...؛

۲. از دست رفتن قدرت خلاقه کودکان که از طریق بازی‌های گروهی کسب می‌شود؛

۳. تولید اسباب‌بازی‌های نامناسب و بی‌توجهی به نقش تربیتی و فرهنگی اسباب‌بازی؛

۴. بهای بالا و ناتوانی خانواده‌های با سطح درآمد پایین در خرید اسباب‌بازی‌های مناسب؛

۵. اشغال فضای خانه و تبدیل شدن اسباب‌بازی‌ها به زباله‌های مضر برای محیط زیست.

1. Sharp

حال سؤال اینجاست که برای جلوگیری از وقوع این فاجعه خاموش که کودکان ما را به آرامی در خود فرو می‌برد چه تدبیری می‌توان اندیشید؛ فاجعه‌ای که با موج رو به رشد زندگی صنعتی و کاهش روابط انسانی و محدود شدن فضای بازی کودکان روزبه‌روز بیش‌تر گشته و اگر تدبیری برای این مسأله اندیشیده نشود آینده کودکان ما را ویران خواهد نمود. تأمین شرایط بازی برای کودک به معنای اطمینان حاصل کردن از این است که کودک فرصت، منابع و وقت لازم برای بازی متناسب با سن و مراحل رشد خودش را داشته باشد (شرایدان، ۱۳۸۲). یکی از مواردی که در اولین کنفرانس شورای بین‌المللی بازی کودکان^۱ برای کمک به برقراری حق کودک برای بازی در تمام کشورها مطرح شد این بود که والدین به تنهایی نمی‌توانند مسائل و مشکلاتی را که تهیه امکانات بازی کودکان ایجاد می‌کند حل کنند. جامعه برای برقراری شرایط بهتر (نظیر مراکز بازی بیش‌تر و بهتر) مسئول است (مک‌لنلان، ۱۳۷۱). شاید «کتابخانه اسباب‌بازی»^۲ راهکاری مطلوب برای این مشکل باشد، کتابخانه‌ای خاص کودکان و نونهالانی که از بازی لذت می‌برند.

در ایران نیز تلاش‌هایی در جهت ساماندهی بازی و اسباب‌بازی صورت گرفته است. دبیرخانه شورای عالی انقلاب فرهنگی در سال ۱۳۷۷ تشکیل شورای نظارت بر ساخت، طراحی، واردات و توزیع اسباب‌بازی کودکان را به تصویب رساند که از نظر تشکیلاتی زیرمجموعه کانون پرورش فکری کودکان و نوجوانان به‌شمار می‌آید و سیاست‌گذاری و تعیین خط مشی ناظر بر حمایت، هدایت و نظارت بر طراحی، ساخت، واردات و صادرات و توزیع اسباب‌بازی را بر عهده دارد.^۳

موسسه پژوهشی تاریخ ادبیات کودکان از ابتدای دهه ۱۳۸۰ تلاش برای تشکیل یک موزه ملی - تخصصی در زمینه فرهنگ و ادبیات کودکان و نوجوانان ایرانی را آغاز کرد. با توجه به ناکامی طرح در تأمین مکان و بودجه موزه، از ابتدای سال ۱۳۸۹ طرح آماده‌سازی موزه مجازی در دستور کار قرار گرفت که بر گردآوری، نگهداری و نمایش اسباب‌بازی‌ها، اشیای مربوط به زندگی و فعالیت‌های کودکان، زیورآلات و پوشاک و ابزارهای آموزش و پرورش متمرکز شده است.^۴

بدین ترتیب، وجود نهادی رسمی که نه تنها به حفظ و نگهداری بلکه به اشاعه فرهنگ بازی و اسباب‌بازی میهنی و خدمت‌رسانی در این زمینه پردازد احساس می‌شود. با توجه به آن که این پدیده تاکنون در ایران تجربه نشده است، آشنایی با تجارب جهانی در این زمینه پیش از هرگونه

1. Conference the International Council for Children's Play

2. Toy library

3. http://www.iranculture.org/about/Aghmari_Detail.php?id=100044#Part_100051

4. <http://chlhitory.org/fa/museum>

اقدام می‌تواند به طراحی و برنامه‌ریزی صحیح و یافتن راهکارهای عملی برای رفع مشکلات و موانع احتمالی مفید واقع شود. از این رو، پژوهش حاضر می‌کوشد تا به روش کتابخانه‌ای به بررسی کتابخانه‌های اسباب‌بازی پرداخته و از این رهگذر زمینه‌آشنایی بیش‌تر جوامع علمی و اطلاعاتی ایران را با این پدیده نوپا فراهم آورد. علاوه بر این، پژوهش حاضر اندیشه «کتابخانه ملی بازی و اسباب‌بازی ایران» را به منزله تشکیلاتی رسمی که وظیفه گردآوری، نگهداری و اشاعه بازی و اسباب‌بازی ملی و بومی را بر عهده دارد ارائه می‌نماید.

نکته شایان توجه آن‌است که اندیشه کتابخانه «ملی» اسباب‌بازی برای نخستین بار در ایران مطرح می‌شود و در جهان چنین کتابخانه‌ای تاکنون به وجود نیامده است. شاید یکی از دلایل این امر در سمت‌وسوی صدور اندیشه‌ها، دستاوردها و کالاهای فرهنگی از غرب به شرق نهفته باشد. غرب فرهنگ خود را - دست کم در این حوزه - در معرض تهاجم یا انقراض نمی‌بیند. خود خالق و صادرکننده اسباب‌بازی به سراسر دنیا است و شاید سازوکارهای موجود را برای حفظ و بقای این دستاوردها کافی می‌بیند. اما حفظ فرهنگ بازی و اسباب‌بازی در کشورهایی که با غلبه فرهنگ بیگانه مواجه هستند، تلاش مضاعفی را می‌طلبد که نیازمند مدیریت دقیق و برنامه‌ریزی خاص و تشکیلاتی منسجم است که به نظر ما در سایه وجود «کتابخانه ملی اسباب‌بازی» محقق می‌شود. پیش از پرداختن به معرفی این پژوهش، لازم است نگاهی به تعریف کتابخانه اسباب‌بازی و تاریخچه پیدایش آن داشته باشیم.

تاریخچه پیدایش کتابخانه اسباب‌بازی

کتابخانه اسباب‌بازی برای اولین بار در سال ۱۹۳۵ در شهر لس‌آنجلس بر پایه تحقیقات سه مؤسسه آمریکایی بنیان نهاده شد^۱ (مور، ۱۹۹۵). از آن پس، این نوع کتابخانه در کشورهای مختلف رشد و گسترش روزافزونی یافت و جوامع مختلف شهری و بنیادهای نیکوکارانه با مشاهده فواید بسیار این نوع کتابخانه‌ها اقدام به تأسیس آن‌ها حتی در کشورهای آفریقایی و اردوگاه‌های پناهندگان فلسطینی نمودند.

۱. این سه مؤسسه عبارت بودند از:

Head start programs and individuals with disabilities educations ACT, Federal funds for day care centers, The American library association establishing the toy, games and realia evaluation committee

2. Moore

کتابخانه اسباب‌بازی مانند هر کتابخانه دیگری مجموعه‌ای سازمان‌یافته و منسجم از موادی است که با هدف گسترش و ترویج دانش گردآوری شده‌اند. همانند سایر کتابخانه‌ها، این نوع کتابخانه نیز به گردآوری و سازماندهی مواد خاص خود - اسباب‌بازی و کتاب و... - و در نتیجه گسترش دانش در میان مخاطبان خود از طریق ارائه خدمات گوناگون می‌پردازد. کتابخانه اسباب‌بازی را می‌توان با توجه به ویژگی‌های مختلف آن در گروه کتابخانه‌های عمومی یا تخصصی قرار داد. این کتابخانه از سویی به دلیل اینکه هر کودک و خانواده‌ای می‌تواند عضو آن باشد و محدودیتی جهت عضوگیری وجود ندارد، می‌تواند کتابخانه‌ای عمومی تلقی شود. از سوی دیگر می‌توان آن را کتابخانه‌ای تخصصی به‌شمار آورد؛ زیرا مخاطبان آن گروهی خاص هستند و مواد موجود در آن نیز متمایز از سایر کتابخانه‌هاست. این نوع کتابخانه نیز مواد خود را به کاربران امانت می‌دهد و مراجعان می‌توانند همان‌طور که در کتابخانه‌های متعارف در میان قفسه‌ها به جست‌وجو می‌پردازند، در میان دنیایی از اسباب‌بازی‌ها قدم زده و اسباب‌بازی‌های دلخواه خود را انتخاب نمایند.

با آنکه کتابخانه اسباب‌بازی از نظر ساختار، ساختمان و فعالیت‌ها با سایر انواع کتابخانه‌ها تفاوت‌های عمده‌ای دارد اما دو وجه تمایز از همه چشمگیرتر است: نخست اینکه مجموعه اصلی این کتابخانه برخلاف سایر کتابخانه‌ها، از اسباب‌بازی و وسایل بازی تشکیل شده است؛ دیگر اینکه کاربران آن، کودکان چند ماهه تا بزرگسالان -متخصصان حوزه‌های کودکان گرفته تا مربیان و والدین که در این کتابخانه با کودکان بازی می‌کنند- هستند.

پرسش مهمی که در رابطه با اطلاق نام «کتابخانه» پیش می‌آید، آن است که آیا اساساً می‌توان برای مکانی که قرار است اسباب‌بازی در آن‌جا جمع شود نام کتابخانه گذاشت؟ کاربرد این کلمه در وهله اول به‌نظر نامتناسب و عجیب می‌رسد. اما دو دلیل باعث شد که نویسندگان به عبارت «کتابخانه اسباب‌بازی» پایبند بمانند: نخست این که در تمام متون مربوط به این موضوع از عبارت toy library استفاده شده است که به‌نظر می‌رسد عبارت انگلیسی نیز همین مشکل را دربر دارد، زیرا آنچه به‌طور متعارف از library استنباط می‌شود محلی برای حفاظت و نگهداری کتاب است. حال اگر تعریف library و کتابخانه را از کتاب فراتر برده و به سایر منابع اعم از منابع دیداری - شنیداری، میکروفرم‌ها، نقشه‌ها و ... تعمیم دهیم خواهیم دید که کاربرد اصطلاح «کتابخانه» پیش‌تر

نیز دچار این چالش بوده است. از این رو، یا باید تعریف فراگیرتری را از کتابخانه بپذیریم که به کتاب محدود نمی‌شود یا باید بپذیریم که پیش‌تر نیز این اصطلاح را به‌طور نادرست به کار برده‌ایم. نکته دیگر آن که اصطلاح‌هایی مانند «موزه» نیز پیشنهاد شد، اما به دلیل آن که موزه‌ها به هدف توزیع و اشاعه به‌وجود نمی‌آیند؛ بلکه تنها هدف حفظ و نگهداری منابع را دنبال می‌کنند از کاربرد این اصطلاح نیز پرهیز شد. بنابراین به‌نظر می‌رسد در مقطع کنونی بهتر است یک‌دستی واژگان با متون علمی مربوطه حفظ شود و از همین اصطلاح استفاده گردد.

هدف پژوهش

این پژوهش می‌کوشد تا به شناسایی و بررسی ویژگی‌های کتابخانه‌های اسباب‌بازی دنیا بپردازد و از این رهگذر ضمن فراهم‌آوری زمینه‌آشنایی خوانندگان با این نوع کتابخانه‌ها و رویکرد جهان به آن، متولیان امر را نسبت به اهمیت آن و لزوم اقدامات جدی عملی در این زمینه آگاه سازد. بدین منظور، با جست‌وجو در اینترنت، کتابخانه‌های اسباب‌بازی شناسایی شده و با استخراج اطلاعات ارائه شده در سایت‌ها یا صفحات وب آن‌ها، ویژگی‌های مختلف آن‌ها بررسی شد. این ویژگی‌ها عبارتند از سال تأسیس، کشور، سازمان مادر، بودجه، خدمات، نوع مواد، اندازه مجموعه، ساعات کاری و نحوه امانت دادن مواد، کارمندان و نحوه مدیریت.

روش پژوهش

پژوهش حاضر، از روش سندی (کتابخانه‌ای) بهره گرفته است. برای شناسایی کتابخانه‌های اسباب‌بازی دنیا که در محیط اینترنت دارای وب‌سایت و پورتال بودند، جست‌وجویی در گوگل و با استفاده از کلیدواژه‌های Toy library، Toy and leisure library، Toy and game library، و صورت گرفت. وب‌سایت‌های بازیابی شده مورد بررسی قرار گرفته و با حذف موارد تکراری شمار ۵۰ کتابخانه اسباب‌بازی شناسایی شد. متون و اسناد ارائه شده در این وب‌سایت‌ها به‌منظور شناسایی ویژگی‌های مختلف کتابخانه‌های اسباب‌بازی مورد بررسی قرار گرفت.

یافته‌ها

پراکندگی جغرافیایی

همان‌گونه که پیش‌تر ذکر شد، راه‌اندازی کتابخانه اسباب‌بازی، سنتی انگلیسی-آمریکایی

است. از این رو، طبیعی است که مشاهده کنیم کتابخانه‌های اسباب‌بازی مورد بررسی همگی در کشورهای غربی پدید آمده‌اند. برای نمونه از میان ۵۰ کتابخانه مورد بررسی، کشور انگلیس با تعداد ۲۹ کتابخانه (۵۸ درصد) بیش‌ترین سهم، و پس از آن، کشورهای امریکا و کانادا (با ۱۰ کتابخانه)، استرالیا و نیوزلند (هر کدام با ۵ کتابخانه)، به ترتیب در رتبه‌های بعد قرار دارند. یک کتابخانه نیز در چند شهر اروپا و امریکا دارای شعبه می‌باشد. با آن‌که کتابخانه‌های اسباب‌بازی در برخی از دیگر کشورهای جهان نیز مورد توجه بوده است، اما همان‌گونه که مشاهده می‌شود هیچ‌یک در وب حضور نداشته‌اند. این امر می‌تواند تا اندازه‌ای ناشی از کم‌رونی و پایین بودن سطح فعالیت و پویایی این کتابخانه‌ها باشد. (جدول ۱)

جدول ۱. پراکندگی جغرافیایی کتابخانه‌های اسباب‌بازی در جهان

پراکندگی جغرافیایی	فراوانی	درصد
انگلیس	۲۹	۵۸
امریکا و کانادا	۱۰	۲۰
استرالیا	۵	۱۰
نیوزلند	۵	۱۰
سایر	۱	۲
جمع	۵۰	۱۰۰

نوع سازمان یا کتابخانه

کتابخانه‌های اسباب‌بازی به دلیل ماهیت برنامه‌ها و مجموعه خاص خود هزینه‌های زیادی را متحمل می‌شوند. از این رو، برای تأمین هزینه‌های خود و ارائه خدمات رایگان یا با هزینه‌ای کم‌تر از میزان واقعی، تا حد بسیاری متکی به کمک‌های نیکوکارانه هستند. بررسی اطلاعات به دست آمده از وبسایت‌های کتابخانه‌های اسباب‌بازی نشان داد که این کتابخانه‌ها عمدتاً از نوع سازمان‌های غیرانتفاعی و نیکوکارانه هستند. شمار این گونه کتابخانه‌ها به ۲۴ مورد (۴۸ درصد) می‌رسد. در این میان همت والدین و مراقبان کودک نیز در خور توجه است. برای نمونه، نوناوادی‌نگ توی لایبری^۱ در میان کتابخانه‌هایی قرار دارد که از سوی والدین و مراقبان کودک به صورت داوطلبانه بنیان‌گذاری شده و اداره می‌شود. جوامع و نهادهای محلی نیز در این حوزه فعال بوده‌اند، به‌نحوی

1. www.nunawadingtoylibrary.org.au

که ۲۴ درصد از آن‌ها وابسته به این‌گونه نهادها هستند که پس از کتابخانه‌های غیرانتفاعی و نیکوکارانه بیش‌ترین فراوانی را به خود اختصاص داده‌اند. این نوع کتابخانه‌ها به‌عنوان بخشی از فعالیت‌های مؤسسات مادر و جوامع محلی و شهری محسوب می‌شوند که نوع فعالیت‌هایشان مشابه کتابخانه‌های مستقل است. آشکار است که براساس عملکردها و وظایف برخی از این کتابخانه‌ها، می‌توان آن‌ها را در رده کتابخانه‌های با اهداف نیکوکارانه قرار داد. از جمله این موارد می‌توان به کتابخانه‌های وابسته به جوامعی چون ^۱ Capital district Child Care Council و ^۲ Kiwanis Children's Center Hilton و ^۳ George Jeffrey Children's Center و ... اشاره کرد.

با آن‌که نوع کتابخانه یا سازمان مادر در مورد ۱۴ کتابخانه به صراحت ذکر نشده بود، اما از عملکرد برخی از این کتابخانه‌ها می‌توان برداشت کرد که آن‌ها نیز به نوعی کتابخانه غیرانتفاعی و نیکوکارانه هستند. به‌عنوان مثال کتابخانه Castle Toy Library^۴، کتابخانه‌ای خاص کودکان با نیازهای ویژه است و چندین مؤسسه از آن حمایت می‌کنند. (جدول ۲)

جدول ۲. توزیع فراوانی نوع سازمان یا کتابخانه

درصد	فراوانی	نوع سازمان
۴۸	۲۴	غیرانتفاعی یا نیکوکارانه
۲۴	۱۲	جوامع و نهادهای محلی
۲۸	۱۴	نامعین
۱۰۰	۵۰	جمع

بودجه

کتابخانه‌های اسباب‌بازی شدیداً نیازمند بودجه به‌منظور پیشبرد اهداف خود هستند، زیرا مواد و فعالیت‌های جانبی این کتابخانه‌ها بودجه هنگفتی را می‌طلبد و از سوی دیگر، کاربران و مراجعان این نوع کتابخانه‌ها از نظر سنی عموماً قشر خاصی هستند - کودکان چند ماهه تا دبستانی - که هنوز توانایی لازم در مراقبت از خود و وسایل خود را ندارند. از این‌رو، در راه‌اندازی و اداره چنین کتابخانه‌هایی، گذشته از تأمین منابع و نیازهای سرگرمی کودکان، توجه به تمهیدات بسیاری در جهت حفظ سلامت و امنیت آنان نیز ضروری است.

1. www.cdccc.org
3. www.georgejeffrey.com

2. www.hiltoncentre.org
4. www.ctl.org.uk

با آن که شمار زیادی از کتابخانه‌ها (۳۴ درصد) راه‌های تأمین بودجه خود را در وبسایت مربوطه ذکر نکرده بودند، اما بررسی دیگر وبسایت‌ها، اطلاعات ارزشمندی را در این باره به دست داد.

طبق اطلاعات ارائه شده، همه این کتابخانه‌ها بخشی از منابع مالی خود را از طریق حق عضویت‌ها تأمین می‌کنند. اما برخی صریحاً ذکر نموده‌اند که حق عضویت‌ها مهم‌ترین منبع تأمین بودجه آن‌ها را تشکیل می‌دهد. کتابخانه^۱ Derby City Special Needs Toy Library نمونه‌ای از این دسته است. شمار زیادی از این کتابخانه‌ها (۴۶ درصد) بودجه خود را از طریق سازمان‌های خارج کتابخانه، چه دولتی و چه خصوصی و نیز هدایای نیکوکارانه اشخاص و جوامع تأمین می‌کنند.

برخی کتابخانه‌ها، خود یا سازمان مادر آن‌ها وظیفه تأمین بودجه را به عهده دارند. شمار این کتابخانه‌ها (۲۰ درصد) در مقایسه با گروه قبل کم‌تر است. از این میان می‌توان به کتابخانه اسباب‌بازی انجمن لینوود^۲ اشاره کرد که متعلق به سازمان بزرگی به نام فدراسیون اسباب‌بازی نیوزلند^۳ است که همه کتابخانه‌های اسباب‌بازی در نیوزلند را تحت پوشش خود دارد، یا کتابخانه اسباب‌بازی انجمن وانگاری^۴ کتابخانه‌ای است که تحت پوشش و حمایت کلیسای مرکزی^۵ قرار دارد. برخی از کتابخانه‌های این دسته بودجه خود را از فعالیت‌های جانبی کتابخانه تأمین می‌کنند. به عنوان مثال کتابخانه «گوشه آفتابی»^۶ برای تأمین بودجه خود از حق عضویت‌ها، نمایش عروسکی، کرایه اسباب‌بازی‌ها و پاکت‌های میهمانی و همچنین کمک‌های دولتی استفاده می‌کند. (جدول ۳)

جدول ۳. منابع تأمین بودجه در کتابخانه‌های اسباب‌بازی

منابع	فراوانی	درصد
سازمان‌های خارج کتابخانه	۲۳	۴۶
سازمان مادر یا خود کتابخانه	۱۰	۲۰
نامعین	۱۷	۳۴
جمع	۵۰	۱۰۰

1. www.sentoylibrary.derby.nhs.uk
 3. www.toylibrary.co.nz
 5. Whangarei central Baptist church

2. www.linwoodtoylibrary.co.nz
 4. www.whangareicbc.org.nz/toy-library
 6. www.sunnycornertoylibrary.org.au

خدمات

بررسی وب‌سایت‌ها نشان داد که کتابخانه‌های اسباب‌بازی طیف وسیعی از خدمات را ارائه می‌کنند که از میان مهم‌ترین آن‌ها می‌توان به امانت اسباب‌بازی، امانت کتاب، امانت لباس، کتابخانه سیار، برگزاری مراسم دیدار با والدین، زمان بازی در کتابخانه، ارائه خدمات برای کودکان با نیازهای ویژه، برگزاری میهمانی‌های اعضا در صورت درخواست اشاره کرد.

همه کتابخانه‌ها، امانت اسباب‌بازی را در فهرست خدمات خود دارند. در واقع این خدمت اصلی‌ترین و قلب خدمات این نوع کتابخانه به‌شمار می‌آید. اغلب این کتابخانه‌ها، مجموعه‌ای کتابی را نیز در اختیار دارند و خدمات «امانت کتاب» ارائه می‌کنند. کاربران این قسمت عموماً والدین و متخصصان تعلیم و تربیت هستند. کتاب‌های این قسمت نیز عموماً ویژه تعلیم و تربیت کودکان و آشنایی با دوران کودکی است.

از خدمات دیگری، که از فراوانی بالایی برخوردار است «برنامه بازی در کتابخانه» است. در این برنامه‌ها که در خط مشی کتابخانه تعیین شده، زمان‌های مشخصی برای بازی در نظر گرفته شده است. اعضا می‌توانند در فضای کتابخانه که عموماً فضای باز و دارای امکانات ویژه‌ای از جمله زمین شن‌بازی، ماشین‌های کوچک برای رانندگی کودکان، وسایل باغبانی و ... است به بازی بپردازند. در این زمان والدین نیز می‌توانند در کتابخانه حضور داشته باشند و در بازی کودکان سهیم شوند.

از میان کتابخانه‌های مورد بررسی، ۸ کتابخانه به ارائه خدمت به کودکان با نیازهای ویژه می‌پردازند حتی برخی از آن‌ها در درجه نخست با هدف ارائه خدمات به این دسته از کودکان پدید آمده‌اند. برای مثال کتابخانه اسباب‌بازی گرینویچ^۱ در انگلیس خاص کودکان معلول است و خدمات جالب توجه بسیاری را به این کودکان و خانواده‌های آن‌ها ارائه می‌دهد. این خدمات لزوماً متعلق به کودکان معلول نیست، در واقع این کتابخانه مقصود خود از «کودکان با نیاز ویژه» را چنان گسترش داده تا هر کودکی با هر نوع مشکلی، از نعمت بازی و به تبع آن پذیرش اجتماعی محروم نماند. کتابخانه اسباب‌بازی داروین^۲ نیز نمونه‌ای دیگر است که در اصل برای کودکان معلول جسمی، ذهنی، اجتماعی که در جامعه از مواهبی یکسان با دیگر کودکان برخوردار نیستند بنیان نهاده شده است. همچنین این

1. www.gtlla.org.uk

2. www.darwintoylibrary.org

کتابخانه، کودکان با سطح اقتصادی پایین و نیز کودکان مهاجری که زبان انگلیسی زبان دوم آن‌ها محسوب می‌شود را در کانون خدمات خود قرار داده است.

کتابخانه سیار اسباب‌بازی خدمت دیگری است که در شماری از این کتابخانه‌ها ارائه می‌شود. این کتابخانه‌ها، اسباب‌بازی و کتاب را به نقاطی که دور از کتابخانه اصلی هستند می‌برند. برگزاری جلسات دیدار با والدین نیز از خدماتی است که در برخی از این کتابخانه‌ها مشاهده می‌شود. در شماری از آن‌ها دوره‌هایی به منظور برقراری ارتباط بین والدین اعضای کتابخانه و همچنین والدین با متخصصان کودک برگزار می‌شود تا والدین بتوانند هم از تجربیات یکدیگر بهره‌مند شوند و هم با نظر متخصصان امر آشنا گردند. نوناوادینگ توی لایبرری به‌طور دوره‌ای همایش‌هایی را جهت دیدار والدین با متخصصان کودک در زمینه‌های گوناگون فراهم می‌کند.

برگزاری میهمانی‌ها نیز از سوی برخی کتابخانه‌ها در نظر گرفته شده است. در صورتی که اعضا تمایل داشته باشند، کتابخانه میهمانی‌های آن‌ها را برگزار می‌کند. این خدمت، ضمن کمک به تربیت کودکان و تقویت مهارت‌ها و تجارب اجتماعی آنان، در تأمین بخشی از بودجه کتابخانه نیز مؤثر است، زیرا کرایه وسایل و لوازم برگزاری میهمانی‌ها و کرایه فضای کتابخانه برای برگزاری این مراسم می‌تواند درآمد خوبی را از آن کتابخانه نماید. امانت لباس برای مراسم خاص مانند اعیاد و روزهای ملی و نیز میهمانی‌هایی مانند جشن تولد از دیگر خدمات این کتابخانه‌ها است.

علاوه بر خدمات ذکر شده، هریک از کتابخانه‌ها خدمات متنوع دیگری نیز ارائه می‌دهند که در سایر کتابخانه‌ها نمونه آن دیده نشد. برای مثال، مجموعه کتابخانه‌های اسباب‌بازی و یکتوریا^۱ پوشش بیمه‌ای خاصی را در این کتابخانه و کتابخانه‌های تحت پوشش خود اعمال می‌کند. برخی کتابخانه‌ها قسمتی تحت عنوان «فروش هدایا» دارند که با فروش کالاهایی جالب به تأمین بودجه مورد نیاز کتابخانه کمک می‌کنند. از جمله این کتابخانه‌ها می‌توان به کتابخانه اسباب‌بازی «باریک‌راه غار»^۲ و «اکتوکس»^۳ اشاره نمود. انتشار نشریه‌ای موسوم به «بازی جهانی»^۴ نیز یکی از فعالیت‌های کتابخانه اسباب‌بازی پیتسبورگ^۵ است که در نوع خود بی‌همتا است.

بعضی از کتابخانه‌های تحت بررسی خدمتی به نام «دیدار در منزل»^۶ را ارائه می‌دهند. این

1. <http://www.toylibraries.org.au>
 3. www.okotokstoylibrary.com
 5. www.pghtoys.com

2. www.lanecovetoylibrary.com
 4. World Play
 6. home visiting

خدمت عموماً در کتابخانه‌های مختص کودکان با نیازهای ویژه عرضه می‌شود؛ بدین ترتیب که کتابداران با مراجعه به منازل اعضای خود، به ویژه خانواده‌هایی که دارای چنین فرزندان هستند، آن‌ها را به حضور هرچه بیش‌تر در برنامه‌های کتابخانه و بهره‌گیری از محیط سالم و ویژه‌ای که برای بازی این گروه از کودکان فراهم شده است ترغیب می‌کنند. از جمله ارائه‌دهندگان این خدمت می‌توان به کتابخانه «نیازهای خاص شهر دربی»^۱ و کتابخانه «گرینویچ»^۲ و اشاره نمود.

اندازه مجموعه

بسیاری از کتابخانه‌های مورد بررسی (۷۲ درصد) اطلاعاتی را درباره اندازه مجموعه خود ارائه نکرده بودند. از این رو، به دشواری بتوان چشم‌اندازی دقیق از اندازه مجموعه کتابخانه‌های اسباب بازی به دست آورد. با این حال، بررسی کتابخانه‌های باقیمانده نشان داد که شمار اقلام آن‌ها عمدتاً از ۱۰۰ قلم تا بیش از ۳۰۰۰ قلم را در بر می‌گیرد. کوچک‌ترین مجموعه مربوط به کتابخانه بول‌ول^۳ با بیش از ۱۰۰ قلم، و بزرگ‌ترین مجموعه مربوط به کتابخانه گرینویچ با ۷۰۰۰ قلم است. مجموعه‌های کتابخانه‌های دیگر، به لحاظ اندازه در میانه این طیف قرار می‌گیرند. برای نمونه کتابخانه نوناوادینگ بیش از ۱۰۰۰ قلم، کتابخانه «باریک‌راه غار» ۳۰۰۰ قلم، کتابخانه مدرسه بزرگسالان سالیناس^۴ بیش از ۳۹۰۰ اسباب بازی و کتاب، و کتابخانه «عاریه‌گیرها» بیش از ۶۰۰۰ اسباب بازی را گزارش می‌کنند.

جدول ۴. تعداد اقلام مجموعه کتابخانه‌های اسباب بازی

درصد	فراوانی	تعداد اقلام
۱۲	۶	کم‌تر از ۱۰۰۰
۱۰	۵	بین ۱۰۰۰-۳۰۰۰
۶	۳	بیش از ۳۰۰۰
۷۲	۳۶	نامعلوم
۱۰۰	۵۰	جمع کل

1. Derby City Special Needs
3. Bulwell, www.toy-library.co.uk
5. www.borrowerstoylibrary.co.uk

2. Greenwich
4. www.salinasadultschool.com/toy.html

انواع مواد در کتابخانه‌های اسباب‌بازی و سازماندهی آنها

همان‌گونه که از نام آن برمی‌آید، مهم‌ترین مواد در کتابخانه اسباب‌بازی را اسباب‌بازی‌های گوناگون تشکیل می‌دهند. علاوه بر مجموعه‌های اسباب‌بازی، این کتابخانه‌ها مواد دیگری چون منابع چاپی که هم شامل کتاب کودک است و هم کتاب‌هایی راجع به کودکان برای بزرگسالان می‌باشد، فراهم می‌آورند. این مجموعه در کنار مجموعه اسباب‌بازی می‌تواند نقش مکملی مفیدی را ایفا نماید. آشکار است که در کتابخانه‌های اسباب‌بازی، مجموعه چاپی در مقایسه با مجموعه اسباب‌بازی و بازی کتابخانه از اولویت برخوردار نیست، بلکه تابع مجموعه اصلی کتابخانه و فعالیت‌های جانبی کتابخانه است. مواد سمعی و بصری نیز از دیگر مواد موجود در این کتابخانه‌هاست. به‌عنوان مثال کتابخانه اسباب‌بازی انجمن وانگاری که کتابخانه‌ای وابسته به کلیسا است موادی مانند ویدئو و دستگاه‌های موسیقی نیز دارد که اعضا می‌توانند از آنها استفاده نمایند. از دیگر موادی که در این کتابخانه‌ها وجود دارد و اعضا می‌توانند از آنها استفاده کنند، می‌توان به لباس‌های میهمانی و رسمی و لوازم برگزاری میهمانی‌ها اشاره نمود.

مجموعه اسباب‌بازی همانند هر مجموعه دیگری برای استفاده بهینه نیازمند نوعی ثبت، فهرست‌نویسی و رده‌بندی است. سازماندهی چنین مجموعه‌هایی دشواری‌ها و مشکلات خاصی دارد و شیوه‌های سازماندهی مرسوم در کتابخانه‌های متکی بر منابع چاپی جوابگوی این مجموعه نخواهد بود. بررسی کتابخانه‌های اسباب‌بازی نشان داد که هر کتابخانه در سازماندهی مجموعه خود ابتکاراتی را به کار گرفته و روش واحد و یکسانی برای سازماندهی مجموعه‌های اسباب‌بازی وجود ندارد. برای نمونه گاهی اسباب‌بازی‌های مجموعه براساس گروه سنی در مجموعه قرار داده می‌شوند و هر گروه سنی دارای بخش اسباب‌بازی‌های خاص خود است. مانند آنچه که در کتابخانه اسباب‌بازی داروین است که انواع اسباب‌بازی‌های مجموعه خود را براساس سن این‌گونه تقسیم نموده است: اسباب‌بازی‌های نوزادان، کودکان نوپا، کودکان کم‌سن، و کودکان بزرگتر.^۱ برخی کتابخانه‌ها در معرفی مجموعه اسباب‌بازی خود، نوع کودکان و نیازهای آنان را مدنظر قرار داده‌اند. مانند کتابخانه برنت‌فورد^۲ که اسباب‌بازی‌هایش دو نوع هستند: (۱) خاص کودکان با نیازهای ویژه، (۲) خاص کودکان سالم.

1. Baby plays; Toddler plays; Early children plays; Older children plays

2. www.brentfordtoylibrary.org.uk

اما بیش تر کتابخانه‌ها برای نظم‌دهی به مجموعه خود سعی می‌کنند اسباب بازی‌ها را براساس نوع آن‌ها در گروه‌های مجزا قرار دهند. مثلاً پازل‌ها را در یک گروه، بازی‌های عددی را در یک گروه، وسایل خاص بازی در فضای باز را در یک گروه و ... قرار می‌دهند. به‌عنوان نمونه کتابخانه «خلیج هابسون»^۱ در استرالیا اسباب بازی‌های مجموعه خود را این‌گونه گروه‌بندی نموده است: بازی‌ها، پازل‌ها، اسباب بازی‌های گروهی، مجموعه آموزشی، بازی‌های تخیلی، ابزار موسیقی، و بازی‌های شنی / آبی... که از سازماندهی جزئی تر این مجموعه‌ها اطلاعی به‌دست نیامد.

سال تأسیس کتابخانه‌ها

شمار قابل توجهی از وب‌سایت‌های مورد بررسی (۶۰ درصد) سال تأسیس کتابخانه را ذکر نکرده‌اند. بنابراین نمی‌توان دیدگاهی کلی درباره قدیمی‌ترین و جدیدترین این کتابخانه‌ها و نیز درباره روند رشد تأسیس آن‌ها به‌دست آورد. با این حال، بررسی دیگر کتابخانه‌هایی که سال تأسیس آن‌ها مشخص است نشان داد که بیش‌ترین فراوانی به کتابخانه‌هایی مربوط می‌شود که در دهه ۷۰ قرن ۲۰ راه‌اندازی شده‌اند و کم‌ترین فراوانی مربوط به دهه اول قرن ۲۱ می‌باشد. بدین ترتیب، به نظر می‌رسد که تأسیس کتابخانه‌های اسباب بازی با گذشت زمان کاهش یافته است. از میان کتابخانه‌هایی که در دهه ۷۰ میلادی تأسیس شده‌اند می‌توان به کتابخانه گریویچ و کتابخانه «قصر»^۲ اشاره نمود. کتابخانه‌هایی همچون «گوشه آفتابی» و «مسترلون»^۳ در دهه ۸۰ تأسیس شده‌اند. سه کتابخانه‌ای که در دهه ۹۰ میلادی تأسیس گشته‌اند عبارتند از: کتابخانه اسباب بازی انجمن لینوود، کتابخانه اسباب بازی «عاریه گیرها»، و کتابخانه اسباب بازی لویشام.^۴ جدیدترین کتابخانه در میان کتابخانه‌هایی که سال تأسیس آن‌ها مشخص بود، کتابخانه سرگرمی و اسباب بازی مری‌گو روند^۵ می‌باشد که در سال ۲۰۰۶ افتتاح گردیده است.

1. www.hobsonsbaytoylibrary.org.au

2. Castle toy library

3. Masterlon toy library

4. www.lewishamtoylibrary.org.uk

5. Merry Go Round Toy and Leisure Library, <http://mgrtoylibrary.org>

جدول ۵. فراوانی کتابخانه‌های اسباب‌بازی بر اساس سال تأسیس

دهه تأسیس کتابخانه	فراوانی	درصد
دهه ۷۰م.	۹	۱۸
دهه ۸۰م.	۷	۱۴
دهه ۹۰م.	۳	۶
۲۰۰۰م. به بعد	۱	۲
نامعلوم	۳۰	۶۰
جمع کل	۵۰	۱۰۰

قوانین و مقررات کتابخانه

ساعات کار کتابخانه: هر کتابخانه اسباب‌بازی در روزها و ساعاتی که از قبل مشخص نموده است آماده ارائه خدمات به کاربران کتابخانه می‌باشد؛ به طوری که از بررسی این ۵۰ کتابخانه مشخص شده است، هریک از کتابخانه‌ها - حتی کتابخانه‌هایی که متعلق به یک کشور هستند - ساعات و روزهای کاری منحصر به خودشان را دارند و در آن زمان‌ها به فعالیت می‌پردازند. به‌عنوان مثال ساعات کاری کتابخانه سرگرمی و اسباب‌بازی پیتسبورگ^۱ و کتابخانه اسباب‌بازی شهر کنتیش^۲ که هر دو در انگلیس فعالیت می‌کنند به ترتیب به این قرار است: «همه روزه به جز یک‌شنبه‌ها و اولین شنبه هر ماه»؛ «دوشنبه‌ها از ساعت ۱۰ صبح تا ۳ بعدازظهر». بنابراین، این کتابخانه‌ها زمان و تعداد ساعت کاری یکسانی ندارند. مطمئناً تعیین ساعت و روز کاری براساس نیاز منطقه صورت می‌گیرد.

شمار اقلام امانی و مدت زمان امانت: شمار اقلامی که به امانت داده می‌شوند و مدت زمان امانت نیز از کتابخانه‌ای به کتابخانه دیگر متفاوت می‌باشد. بیش‌ترین ارقامی که گزارش شده است مربوط به کتابخانه اسباب‌بازی زیرمجموعه مدرسه بزرگسالان سالیانس در کالیفرنیا است که تا سقف ۷ اسباب‌بازی، ۷ کتاب کودک، و ۷ کتاب بزرگسال را به مدت ۴ هفته به هر عضو خود امانت می‌دهد. این مجموعه بیش از ۳۹۰۰ اسباب‌بازی و مجموعه کتابی جداگانه دارد. کتابخانه اسباب‌بازی زیرمجموعه «شورای نگهداری کودکان پایتخت»^۳ نیز تا سقف ۱۰ قلم از مواد مجموعه

1. Pittsburgh toy and leisure library
3. Capital district child care council

2. Kentish Town Toy Library, www.ktcc.org.uk

خود را به مدت ۲۸ روز امانت می‌دهد. کم‌ترین میزان امانت مربوط به کتابخانه اسباب‌بازی «اکوتوکس» است که تنها یک اسباب‌بازی و یک بازی را به مدت ۲ هفته به هر عضو امانت می‌دهد. البته این کتابخانه دارای مجموعه امانی کتاب نیز هست، اما از تعداد امانت کتاب اطلاعی ارائه نمی‌دهد.

همان‌گونه که بیان شد بعضی از این کتابخانه‌ها نه تنها موادی برای کودکان دارند؛ بلکه مجموعه‌های خاصی نیز برای والدین و متخصصان مرتبط فراهم نموده‌اند. این عامل می‌تواند والدین را به همراه کودکان به سوی کتابخانه جذب کند. برخی کتابخانه‌ها برای هر گروه تعداد اقلام امانی خاصی را در نظر گرفته است. این گروه‌های خاص اغلب با توجه به گروه سنی دسته‌بندی می‌شوند و شمار اقلامی که به هر گروه امانت داده می‌شود متفاوت است. کتابخانه نوناوادینگ از جمله کتابخانه‌هایی است که با توجه به گروه‌های مختلف تعداد اقلام متفاوتی را امانت می‌دهد، اما مهلت بازگرداندن برای همه دو هفته اعلام شده است.

حق عضویت: حق عضویت نیز از جمله مواردی است که از کتابخانه‌ای به کتابخانه دیگر متفاوت است و هر مجموعه حق عضویتی متناسب با خدمات و منطقه تحت پوشش خود در نظر می‌گیرد. کتابخانه گرینویچ که کتابخانه‌ای خاص کودکان با نیازهای ویژه است، سالانه مبلغ ۲۴ یورو به‌عنوان حق عضویت از هر عضو دریافت می‌کند. کتابخانه وابسته به «جامعه خانه‌های سالمندان خانواده یوکون»^۱ برای حق عضویت هر فرد مبلغ ۳۰ دلار به‌صورت سالانه را تعیین نموده است.

برخی کتابخانه‌ها نیز با توجه به گروه‌ها و افراد مختلف عضو کتابخانه، حق عضویت‌های متفاوتی را دریافت می‌دارند. به‌عنوان مثال می‌توان به «کتابخانه امانی شبکه منابع خانوادگی»^۲ و کتابخانه اسباب‌بازی «پاپامووا»^۳ اشاره نمود.

کارمندان کتابخانه‌های اسباب‌بازی: هر کتابخانه اسباب‌بازی چند کارمند رسمی و آموزش‌دیده دارد که جریان کارها را در کتابخانه هدایت می‌کنند و کتابداران این کتابخانه‌ها محسوب می‌شوند. تعداد این کتابداران در هر کتابخانه زیاد نیست. به‌عنوان مثال شمار کتابداران کتابخانه «عاریه‌گیرها» سه نفر است و بقیه اعضا را داوطلبان تشکیل می‌دهند. این نوع کتابخانه‌ها کارمندان دیگری نیز دارند که وظایف اداری و فنی کتابخانه را بر عهده دارند. کارمندانمانند

1. The Society of Yokon Family day homes
2. Family Resource Network Lending, <http://frn.sdstate.edu/lendinglibrary.htm>
3. <http://papamoatoylibrary.blogspot.com>

مدیر کتابخانه، تعمیرکار اسباب‌بازی، حسابدار، کارپرداز اسباب‌بازی و ... کتابخانه اسباب‌بازی «مستر تون»^۱ کارمندان خود را این‌گونه طبقه‌بندی می‌کند: رئیس، منشی، صندوق‌دار، کارپرداز اسباب‌بازی، فهرست‌نویس، و تعمیرکار اسباب‌بازی.

اما چنان‌که از شرحی هرچند کوتاه درباره کارمندان کتابخانه‌ها برمی‌آید، این نوع کتابخانه‌ها به دلیل سرشت خود و برنامه‌هایشان شدیداً وابسته به افراد داوطلبی هستند که حاضرند در این کتابخانه‌ها فعالیت داشته باشند و کتابداران اصلی را یاری دهند. اعضای داوطلب در این کتابخانه‌ها نقش و وظایف مختلفی را ایفا می‌کنند و خدمات شایسته‌ای را به کتابخانه ارائه می‌دهند. از جمله مرتب‌سازی کتابخانه پس از پایان ساعت کاری، چک کردن اسباب‌بازی‌ها، کمک در تمیز و ضدعفونی کردن اسباب‌بازی‌های برگشتی، شرکت در زمان‌های بازی کتابخانه و ... اعضای داوطلب از اقبال مختلف جامعه هستند؛ از والدین اعضای کتابخانه گرفته تا متخصصان کودک و مراقبان کودک و حتی دانش‌آموزان مدارس که علاقه‌مند به فعالیت داوطلبانه در این کتابخانه‌ها هستند. برای مثال کتابخانه گرینویچ که خاص کودکان با نیازهای ویژه است، کارکنان خود را در دو گروه کارمندان و داوطلبان معرفی نموده است. شمار اعضای داوطلب این کتابخانه ۷۰ نفر اعلام شده که تا کنون بیش از ۲۹ هزار ساعت را در برنامه‌های گوناگون کمک نموده‌اند. به‌عنوان نمونه‌ای دیگر، کتابخانه «قصر» کارکنان خود را در قالب چهار گروه کارمندان، داوطلبان، متخصصان آموزش و متخصصان سلامت و والدین معرفی می‌نماید.

مدیریت کتابخانه اسباب‌بازی: هر کتابخانه اسباب‌بازی توسط کمیته‌ای اداره می‌شود و از میان اعضای کمیته یک نفر به‌عنوان مدیر انتخاب می‌گردد. اما برنامه‌ریزی به‌صورت گروهی صورت می‌گیرد. کتابخانه‌هایی که در مورد تیم مدیریتی خود توضیح داده‌اند گاهی فقط از عبارت «توسط کمیته مدیریتی اداره می‌شود» استفاده نموده‌اند، مانند کتابخانه اسباب‌بازی وابسته به مرکز کودکان جورج جفری. اما در بعضی کتابخانه‌ها عنوان می‌شود که این کمیته از چه کسانی تشکیل شده است. به‌عنوان نمونه در کمیته مدیریتی کتابخانه اسباب‌بازی «ولتامستو»^۲ اعضای داوطلب کتابخانه و والدین کودکان عضو کتابخانه شرکت دارند.

حضور والدین و اعضای داوطلب و علاقه‌مند در تیم مدیریتی کتابخانه می‌تواند نکته مثبتی

1. www.toylibrary.org.nz

2. www.walthamstowtoylibrary.org

به شمار آید. زیرا این افراد به کار خود علاقه داشته و با شور و اشتیاق فراوان در جهت پیشرفت کتابخانه و پیشبرد اهداف آن تلاش خواهند نمود. والدینی که کودکانشان عضو کتابخانه هستند مطمئناً از هیچ تلاش و کمکی برای ارتقای خدماتی که کتابخانه به فرزندانشان ارائه می‌دهد دریغ نخواهند کرد.

نتیجه‌گیری

بازی فرایندی است که کودک دروس‌های بسیاری از آن می‌آموزد و وسیله آموختن این درس‌ها نیز اسباب‌بازی‌ها و وسایل بازی است که کودک از آن‌ها بهره می‌برد. بازی نه تنها برای کودکان جذاب و شیرین است؛ بلکه بسیاری از بزرگسالان نیز از آن استقبال می‌کنند و هنگام بازی با کودکان احساس شادی می‌کنند. کتابخانه‌های اسباب‌بازی با اهداف والا و ارزشمندی پا به عرصه وجود نهاده‌اند و با نشان دادن مزایای فراوانی که برای جامعه تحت پوشش خود داشته‌اند در حال گسترش هستند. در واقع این کتابخانه‌ها نیز مانند سایر کتابخانه‌ها رسالت بزرگ اشاعه دانش و اطلاعات را در دستور کار خود قرار داده‌اند. اما این نوع کتابخانه (۱) مخاطبان خاصی دارد و (۲) به منظور انجام این رسالت از مواد و منابع خاصی بهره می‌گیرد که همان اسباب‌بازی‌ها است. کتابخانه اسباب‌بازی نمادی از یک نهاد مردمی با مشارکت بسیار بالا است که می‌تواند در جهت انسجام مردم ناحیه تحت پوشش نقش مهمی را ایفا کند. همان‌طور که در بررسی این ۵۰ کتابخانه مشاهده شد، این نهاد با گشاده‌رویی از همه کسانی که علاقه‌مند به شرکت در فعالیت‌های کتابخانه باشند استقبال می‌کند، محیط بی‌روح و خشک اداری را از بین می‌برد و روحیه تعاون و همکاری را بین والدین و اعضای داوطلبی که در فعالیت‌ها شرکت می‌کنند افزایش می‌دهد. حضور کودکان در چنین محیط شاد و آموزنده‌ای می‌تواند تأثیری به‌سزا در نحوه زندگی و شادی و نشاط آن‌ها حتی در بزرگسالی داشته باشد. ممکن است این پرسش پیش آید که چنین کتابخانه‌هایی با توجه به وجود مهدهای کودک، زمین‌های بازی و ... به چه کار می‌آیند؟ پاسخ در تفاوت نوع و سرشت کتابخانه‌های اسباب‌بازی با این مراکز نهفته است. مهدهای کودک عمدتاً با اهداف انتفاعی پا به عرصه وجود می‌گذارند و وظیفه آن‌ها نگهداری از کودکان در ساعاتی مشخص است که والدین کودک به دلایلی نمی‌توانند کنار فرزندان باشند. البته نباید برنامه‌های مفید و سازنده این مراکز را نادیده گرفت و

از نقشی که این مراکز در آموزش مهارت‌های اجتماعی به کودکان ایفا می‌کنند، چشم پوشید. اما کتابخانه‌های اسباب‌بازی با اهداف غیرانتفاعی و عموماً نیکوکارانه به وجود آمده‌اند. این مراکز در درجه اول کتابخانه‌هایی هستند برای نوزادان تا کودکان سنین دبستان، و نه به قصد نگهداری از کودکان، بلکه به منظور گسترش دانش از طریق بازی و اشاعه فرهنگ بازی در میان کودکان و خانواده‌ها به فعالیت می‌پردازند. از طرفی کتابخانه‌های اسباب‌بازی با زمین‌های بازی و مراکز تفریحی نیز قابل مقایسه نیست و مسلم است که چنین مکان‌هایی هرگز نمی‌توانند خدمات بی‌بدیل این کتابخانه‌ها را ارائه دهند. علاوه بر این، این کتابخانه‌ها سودمندی‌های دیگری نیز دارند. از جمله:

خانواده‌ها دیگر مجبور نخواهند بود مبالغ هنگفتی را جهت خرید انواع اسباب‌بازی برای کودکان‌شان هزینه کنند؛ و در عین حال کودکان می‌توانند اسباب‌بازی‌های دلخواه خود را در این مجموعه‌ها بیابند و آن‌ها را به امانت گرفته و از آن‌ها استفاده نمایند. بدین ترتیب کودکان خانواده‌هایی با سطح درآمد پایین که قادر به خرید اسباب‌بازی برای کودکان خود نیستند، می‌توانند همانند سایر کودکان از لوازم و وسایل بازی استفاده کنند. در واقع این کتابخانه‌ها می‌توانند دوران کودکی یکسانی را برای همه کودکان به وجود آورند؛

۱. کودکان با حضور در چنین کتابخانه‌هایی، ضمن امانت گرفتن اسباب‌بازی‌های دلخواه خود می‌توانند از امکانات دیگری نیز بهره‌مند گردند، از جمله حضور در میان همسالان، بازی‌های گروهی، قصه‌خوانی‌های گروهی و بدین ترتیب کودکان می‌توانند مهارت‌های تعامل اجتماعی و همکاری‌های گروهی را بیاموزند.

۲. این کتابخانه‌ها می‌توانند در تحکیم بنیان خانواده و افزایش ارتباط والدین با کودکان‌شان بسیار مؤثر باشند. زیرا والدین هم می‌توانند در این کتابخانه‌ها حضور داشته باشند. حتی در مورد کودکان نوپا و نوزادان حضور یکی از والدین ضروری است. در زمان‌های بازی نیز والدین می‌توانند کودکان خود را همراهی کنند. شاید این بتواند بخشی از کم‌توجهی‌های والدین به مسأله بازی کودکان را جبران نماید، متأسفانه بازی کودکان صرفاً گریزگاه والدین از هیاهو و قیل‌وقال آن‌ها است و برخی از والدین اسباب‌بازی کودکان را تنها برای رهایی خود از هیاهوی آنان فراهم می‌کنند و چندان توجهی به میزان اثرگذاری آنچه اسباب‌بازی نامیده می‌شود ندارند (کریمی، ۱۳۸۶). کتابخانه «کتابخانه امانی شبکه منابع

خانوادگی» وظیفه کتابخانه را کمک به خانواده در شناخت بهتر کودک و آموزش خانواده‌ها در یاری رساندن به کودکان خود در زمینه‌های یادگیری از طریق بازی می‌داند.

۳. کمک به کودکان با نیازهای ویژه برای بهره‌مندی از نعمت بازی از جمله نقاط مثبت و حائز اهمیت این نوع کتابخانه‌هاست. کتابخانه‌هایی که به این کودکان خدمات ارائه می‌دهند دارای اسباب‌بازی‌های ویژه‌ای هستند که خاص این گروه می‌باشد. هر کودکی با هر نوع ویژگی نیازمند بازی است. امروزه ثابت شده است که کودکانی که به اندازه کافی و به‌درستی بازی نمی‌کنند از رشد ذهنی مناسب و رشد اجتماعی درست بی‌بهره هستند (حقیقی، ۱۳۸۶).

اینها همه بخشی از مزایای این کتابخانه‌هاست. همان‌گونه که پیش‌تر عنوان شد، گذشته از برخی مناطق جهان سوم مانند هندوستان یا غزه، کشورهای اروپایی و آمریکایی طلایه‌دار راه‌اندازی کتابخانه‌های اسباب‌بازی بوده‌اند. شایسته است پس از گذشت ۷۴ سال از پیدایش این اندیشه، به فکر تأسیس این گونه کتابخانه‌ها در کشورمان باشیم تا از این طریق بتوانیم خدمات شایانی به کودکان سرزمینمان ارائه دهیم و از مشکلات بسیاری که ناشی از صنعتی شدن کشور و درگیر شدن والدین و از بین رفتن فرصت‌ها و فضاهای بازی کودکان است جلوگیری نماییم.

به همین منظور شایسته است «کتابخانه ملی بازی و اسباب‌بازی ایران» به‌عنوان نهاد متولی بازی و اسباب‌بازی به‌وجود آید تا بتواند این فرایند را در مسیری درست رهنمون کند و راه‌اندازی، توسعه و رهبری کتابخانه‌های اسباب‌بازی را در کشور به عهده گیرد.

اهداف و رسالت‌های اصلی کتابخانه ملی بازی و اسباب‌بازی ایران می‌تواند به شرح زیر باشد:

۱. با‌گردآوری و ساخت اسباب‌بازی‌های بومی و نیز آثار بومی مختلف درباره بازی و اسباب‌بازی بخشی مهم از فرهنگ ایرانی را حفظ کرده و از انقراض آن جلوگیری به‌عمل آورد؛
۲. با‌گردآوری اسباب‌بازی‌ها و نیز آثار مختلف درباره بازی و اسباب‌بازی، تعلیم و تربیت و روان‌شناسی کودکان و نوجوانان، بستر اطلاعاتی لازم جهت تحقیق و توسعه در این زمینه را فراهم سازد؛
۳. با انجام تحقیقات و کاوش‌های گسترده در سراسر ایران و به‌ویژه در میان اقوام و فرهنگ‌های ایرانی، اسباب‌بازی‌ها و بازی‌های ملی، قومی و محلی را احیا نماید و زمینه رشد و اعتلای آن‌ها را فراهم آورد؛

۴. با تثبیت نقش قانونی و رسمی خود به ایجاد کتابخانه‌های شاخه کمک کند و با ایجاد کتابخانه‌های شاخه و ارائه خدمات گوناگون به گسترش فرهنگ بازی در میان کودکان و خانواده‌ها پردازد؛
 ۵. به بهبود صنایع اسباب‌بازی در کشور کمک نموده و ضمن حرکت به سوی نوآوری و خلاقیت در این زمینه و تولید اسباب‌بازی‌های آرامش‌بخش و اجتناب از گرت‌برداری از انواع خارجی که در برخی موارد موجب اختلالاتی چون ناشکیبایی در کودکان می‌شود، راهکارهایی را ارائه کند؛
 ۶. خانواده‌ها را با اهمیت اسباب‌بازی‌ها، انواع و آسیب‌ها و سودمندی‌های آنها آشنا سازد؛
 ۷. فرهنگ کتابخوانی و روحیه کار جمعی و مشارکت اجتماعی را از همان اوان کودکی در کودکان تقویت کند؛
 ۸. جشنواره‌های سالانه بازی‌های ملی، قومی و محلی برگزار کند؛
 ۹. با بها دادن به بازی‌های ملی، محلی و قومی، به تقویت فرهنگ ملی، قومیت‌ها و نشان دادن ارزش خرده فرهنگ‌ها کمک نماید؛
 ۱۰. با انجام فعالیت‌های فرهنگی گسترده به شناساندن ارزش‌ها و برقراری روابط بین اقوام مختلف پردازد و از این رهگذر، به انسجام ملی کمک کند؛
 ۱۱. از کودکان در برابر فرهنگ بیگانه که ممکن است از طریق اسباب‌بازی‌های وارداتی گسترش یابد، حفاظت کند.
- ساختار و خدمات کتابخانه ملی بازی و اسباب‌بازی ایران می‌تواند از ویژگی‌های زیر برخوردار باشد:
۱. وابستگی تشکیلاتی: کتابخانه ملی بازی و اسباب‌بازی ایران می‌تواند همانند کتابخانه ملی ایران نهادی مستقل و در عین حال یک کتابخانه ملی تخصصی باشد که به‌عنوان کتابخانه مادر در زمینه بازی و اسباب‌بازی و دیگر کالاهای فرهنگی عمل کند، یا می‌تواند بخشی از کتابخانه ملی ایران باشد و زیر نظر آن توسعه یابد؛
 ۲. بودجه: علاوه بر بودجه عمومی کتابخانه یا کمک‌های سازمان مادر برای تأمین بودجه، بودجه کتابخانه اسباب‌بازی می‌تواند از طریق حق عضویت‌ها، کمک‌های داوطلبانه اعضا،

برگزاری میهمانی‌ها و جشن‌ها تأمین گردد. همچنین می‌توان از کمک‌های گوناگونی که از سوی جوامع و افراد نیکوکار یا نهادهای فرهنگی صورت می‌گیرد بهره‌مند شد؛
 ۳. خدمات: کتابخانه اسباب‌بازی همان‌گونه که از نام آن برمی‌آید در درجه نخست وظیفه گردآوری اسباب‌بازی‌ها و بازی‌ها به‌منظور حفظ و نگهداشت و نیز اشاعه آن‌ها در جامعه را دارد. از این‌رو، خدمات این کتابخانه حول محور اصلی تأمین وسایل بازی برای کودکان می‌گردد. اما این کتابخانه می‌تواند در کنار امانت انواع اسباب‌بازی که مهم‌ترین و قلب فعالیت‌های کتابخانه محسوب می‌گردد خدمات دیگری نیز ارائه دهد. خدمات کتابخانه اسباب‌بازی را می‌توان به‌صورت زیر خلاصه کرد:

الف. امانت کتاب

ب. برگزاری زمان‌های بازی در کتابخانه برای اعضا

ج. برگزاری میهمانی‌های اعضا و افراد غیر عضو: بدین ترتیب که برای برگزاری میهمانی‌های خصوصی اعضا، نظیر جشن تولدها، اعیاد و ...، زمین بازی و بخشی از اسباب‌بازی‌ها و امکانات کتابخانه، به خانواده‌های متقاضی اجاره داده می‌شود. بدین ترتیب یک خانواده برای برگزاری میهمانی با مشکل مکان، دکوراسیون و امکانات مواجه نخواهد بود.

۱. انواع مواد: مهم‌ترین مواد کتابخانه اسباب‌بازی را انواع اسباب‌بازی‌ها تشکیل خواهند داد. انتخاب اسباب‌بازی‌ها نیاز به نظر متخصصان دارد. مجموعه اسباب‌بازی‌های کتابخانه باید به گونه‌ای باشد که کودکان را با فرهنگ ملی بیش‌تر آشنا سازد. انواع اسباب‌بازی‌هایی که به رشد فکری کودک کمک می‌کنند و نیز اسباب‌بازی‌های بومی که به کودک در شناخت فرهنگ بومی و ملی کمک خواهد کرد، مهم‌ترین مواد این مجموعه را تشکیل خواهند داد. علاوه بر انواع اسباب‌بازی، این کتابخانه می‌تواند موادی مانند کتاب‌های کودک و نوجوان را در اختیار کودکان عضو کتابخانه قرار دهد، و نیز کتاب‌های تربیتی و روان‌شناسی کودک را برای بزرگسالان عضو مجموعه در نظر گیرد؛

۲. سازماندهی مواد: طراحی استانداردهایی برای فهرست‌نویسی و رده‌بندی مواد در این نوع کتابخانه‌ها ضروری است. باین‌حال، می‌توان قواعد موجود را در این زمینه سازگار کرده و مورد استفاده قرار داد. معیارهای اصلی که می‌توان در ایجاد طرحی برای رده‌بندی

بازی‌ها و اسباب‌بازی‌ها به کار گرفت و رده‌های کلی این طرح را بر آن اساس به وجود آورد به شرح زیر است: الف. منشاء پیدایش (ملی، محلی، فراملی (منطقه‌ای، بین‌المللی) ب. گروه‌های سنی ج. نوع بازی (اسباب‌بازی‌های فکری، سرگرمی، و حرکتی) د. گروه‌های بازیگر (فردی، جمعی، همراه با والدین و ...)

۳. کارمندان: کسانی که کار این کتابخانه را به پیش می‌برند دو دسته هستند: کارمندان رسمی و اعضای داوطلب کتابخانه. کارمندان رسمی کتابخانه را متخصصان کتابداری و اطلاع‌رسانی، روان‌شناس کودک، مدیر و مسئولان اداری و کارمندان فنی تشکیل خواهد داد. گروه دوم، یعنی اعضای داوطلب- به‌ویژه والدین مشتاق- کمک‌های شایسته‌ای را به کتابخانه ارائه می‌دهند از جمله شرکت در کمیته مدیریتی، نگهداری و کمک به تمیز کردن اسباب‌بازی‌ها، کمک به برگزاری زمان‌های بازی در کتابخانه، پاسخ دادن به سؤالات مراجعه‌کنندگان و ... داوطلبان می‌توانند هم عضو کتابخانه شوند و هم به‌عنوان نیروی داوطلبی غیر عضو در کتابخانه به فعالیت بپردازند؛

۴. عضویت: اعضای این کتابخانه را گستره‌ای وسیع از افراد تشکیل می‌دهند. عضویت می‌تواند به‌صورت خانوادگی صادر شده و علاوه بر نوزادان و کودکان، پدران و مادران، پدربزرگ‌ها و مادربزرگ‌ها و دیگر اعضای خانواده را نیز در بر گیرد. اعضا باید سالانه مبلغی را به‌عنوان حق عضویت بپردازند، که این مبلغ پس از برآوردهای متعدد از جمله هزینه‌های ارائه خدمات، نگهداشت اسباب‌بازی‌ها، برآورد توان مالی جامعه اعضا و ... تعیین خواهد شد. این مبلغ به‌همراه جریمه‌های دریافت شده بابت دیرکرد، آسیب به اسباب‌بازی‌ها یا گم شدن قطعه‌ای از آن‌ها صرف توسعه کتابخانه خواهد شد؛

آنچه برشمرده شد تنها تصویری کلی از کتابخانه ملی بازی و اسباب‌بازی و نقش آن در تعلیم و تربیت کودکان را ترسیم می‌کند. آشکار است که ارائه مدلی بومی برای ایران نیاز به تفصیل بیش‌تر دارد که تنها در سایه انجام پژوهش‌های بیش‌تر به‌ویژه به هدف امکان‌سنجی ایجاد کتابخانه ملی بازی و اسباب‌بازی محقق خواهد شد. امید می‌رود که با اجرایی شدن چنین اندیشه‌ای در ایران، گامی اساسی در توسعه فرهنگی، هنری و انسانی ایران برداشته شود.

منابع

- جلیوند، فریده (۱۳۸۸). *بازی و نقش آن در رشد شخصیت کودکان*. بازیابی ۱۵ خرداد، ۱۳۸۹، از: <http://khatehrangi.persianblog.ir/post/583>
- حقیقی، مجید (۱۳۸۶). *اهمیت بازی*. بازیابی ۱۵ خرداد، ۱۳۸۹، از: <http://jalebtarinhaa.blogfa.com/post-7.aspx>
- حیرانی، شبنم (۱۳۸۶). نقش بازی و اسباب بازی در رشد کودکان. *مجله کودک*، ۳۴.
- خانی، حسین (۱۳۸۵، ۱۵ اسفند). اسباب بازی با خطر. *روزنامه ایران*.
- سونم، نیل (۱۳۸۵، ۲ اردیبهشت). نقش سن کودک در انتخاب اسباب بازی. ترجمه بهاره نظم دوست. *روزنامه اطلاعات*.
- شارپ، اولین (۱۳۷۳). *بازی تفکر کودک است: راهنمای یادگیری بازی های آموزشی برای کودکان قبل از مدرسه*. ترجمه قاسم قاضی و نعمت کدیور. تهران: سپهر.
- شردان، مری دوروتی (۱۳۸۲). *بازی و رشد کودک: از تولد تا شش سالگی*. ترجمه رضا توکلی، هرمز سنایی نسب و فرید براتی سده. تهران: رشد.
- کریمی، محمد (۱۳۸۵، ۲۷ خرداد). نفوذ بازیگردانان بیگانه در دنیای بازی کودکان - ۳ فرار از واقعیت. *روزنامه کیهان*.
- مک‌لن، جوئیس (۱۳۷۱). *بازی و رشد کودک*. ترجمه محمدعلی احمدوند. بی جا: مترجم.

References

- Anderson-McNamee, Jona k. (2010). *The importance of play in early childhood development*. Family and Human Development (Human Development): MSU Extension.
- Hyun, E. (1998). *Culture and development in children's play: Making sense of developmentally and culturally appropriate practice (DCAP) in early childhood education*. New York: Peter Lang.
- Moore, J. E. (1995). *A History of Toy Lending Libraries in the United States Since 1935*, Retrieved 19/December/2010
From: http://www.eric.ed.gov/ERICWebPortal/search/detailmini.jsp?_nfpb=true&_ERICExtSearch_SearchValue_0=ED390414&ERICExtSearch_SearchType_0=no&accno=ED390414.
- Sutton-Smith, B. ; Sutton-Smith, S. (1974). *How to play with your child (AND WHEN NOT TO)*. New York: Hawthorn books.

به این مقاله این گونه استناد کنید:

اسدیان، فاطمه؛ ستوده، هاجر؛ پورحسن، بهاره (۱۳۸۹). کتابخانه اسباب بازی: نگاهی به تجارب جهانی و پیشنهادی برای راه اندازی کتابخانه ملی اسباب بازی در ایران. *تحقیقات اطلاع رسانی و کتابخانه های عمومی*، ۱۶ (۴)، ۵-۲۹.